

ISSN 1392—0448

md
mokslu darbai

Lietuvos istorijos studijos

04 1997

CATE

CHISMUS

45 ●

EX
LIB
RIS

VILNAUS
UNIVERSITETO
BIBLIOTEKA

Vilniaus universitetas

LIETUVOS ISTORIJOS STUDIJS

4

Redaktorių kolegija:

doc. dr. *Alfredas Bumblauskas*

prof. habil. dr. *Algirdas Gaižutis*

prof. habil. dr. *Edvardas Gudavičius*

doc. dr. *Sigitas Jegelevičius* (ats. redaktoriaus pavaduotojas)

prof. habil. dr. *Vygintas Bronius Pšibilskis* (ats. redaktorius)

prof. habil. dr. *Petras Setkauskis* (sekretorius)

prof. habil. dr. *Algirdas Šidlauskas*

Sudarė:

doc. dr. *Alfredas Bumblauskas*

doc. dr. *Sigitas Jegelevičius*

Įvadą parašė

doc. dr. *Alfredas Bumblauskas*

TURINYS

Ižanginis žodis	9
Preface	12

Lietuva ir istorijos universaliosios teorijos

<i>Alfredas Bumblauskas.</i> Penkios Zenono Ivinskio teorinės novacijos	14
<i>Edvardas Gudavičius.</i> „Pastumtos kortų kaladės“ dėsnis	35
<i>Zenonas Norkus.</i> Maxo Weberio feodalizmo samprata ir Lietuvos istorija	44
<i>Evaldas Bakonis.</i> Lietuva civilizacijų istorijos modelyje (Zenono Ivinskio ir Arnold Joseph Toynbee požiūrio sugretinimo klausimu)	55

Periodizacijos problemos: literatūrologų, istorikų ir archeologų požiūriai

<i>Juozas Girdzijauskas.</i> Dėl lietuvių literatūros istorijos periodizacijos ...	60
<i>Aldona Vasiliauskienė.</i> Prof. Juozas Eretas ir jo pažiūros į lietuvių kultūros istoriją: Nuo „Tėvynės Sargo“ iki „Naujosios Romuvos“	69
<i>Jurijus Ševcovas.</i> Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorijos periodizacija	79
<i>Albinas Kuncevičius, Aleksejus Luchtanas.</i> Lietuvos proistorė ir Lietuvos istorija: lūžio problematika	86

Lietuvos istorijos istoriografija

<i>Mečislovas Jučas.</i> Istoriografija Vilniaus universitete 1803–1832 m.: Tarp švietimo ir romantizmo	92
<i>Algirdas Šidlauskas.</i> Igno Onacevičiaus Lietuvos istorijos koncepcija ...	103
<i>Zenonas Butkus.</i> Romantinė baltofilija Latvijos istoriografijoje	110
<i>Sigitas Jegelevičius.</i> Lietuvos istorikas Jurgis Orda	119
<i>Eligijus Raila.</i> Palemono legenda: istoriografinės teksto ištakos	130

Epochos ir procesai

<i>Antanas Kulakauskas</i> . Vinco Trumpos XIX a. Lietuvos istorijos modelis	135
<i>Stasys Pamerneckis</i> . Ekonominių poslinkių pobūdžio Lietuvoje XVIII a. pab. – XIX a. I pusėje klausimu	138
<i>Arūnas Vyšniauskas</i> . Dėl socialinės istorijos lūžių Lietuvoje XIX–XX a.	148
<i>Algirdas Jakubčionis</i> . Lietuvos istorijos (1940–1990) periodizacijos ir koncepcijos formavimasis išeivijos istorikų studijose	155
<i>Saulius Pivoras</i> . Nacionalizmo problema šiuolaikinėje Vakarų historiografijoje	162
<i>Paulius Subačius</i> . Metodologinė tautinio išsivadavimo kultūros koncepto prasmė	170
<i>Grigorijus Potašenko</i> . Šiuolaikinė lietuvių istoriografija: „tautos“ samprata ir istorijos metodologija	176

Giminingi žvilgsniai

<i>Albinas Bagdonas</i> . Istorinė psichologija. Problemos ir perspektyvos	187
<i>Jonas Boruta</i> . Bažnyčių istorija Lietuvos istorijos studijose	199
<i>Irena Eglė Laumenskaitė</i> . Visuomenės sampratos krizė: istoriografinės ir sociologinės paieškos	204
<i>Arūnas Poviliūnas</i> . Istorijos didaktika ir istorijos sąmonė: tarpusavio santykio problema	216
<i>Kęstutis Dubnikas</i> . Istorijos būtis ir supančioji istorija: hermeneutinis žvilgsnis	222

SPIS TREŚCI

Słowo wstępne	9
---------------------	---

Litwa i ogólne teorii historii

<i>Alfredas Bumblauskas.</i> Pięć nowacji teoretycznych Zenona Ivinskisa ...	14
<i>Edvardas Gudavičius.</i> Prawo „popchniętej talji kart“	35
<i>Zenonas Norkus.</i> Pojęcie feudalizmu Max'a Weber'a i dzieje Litwy	44
<i>Evaldas Bakonis.</i> Litwa w modelu historii cywilizacji (K pytaniu o podruwnaniu poglądów Zenona Ivinskisa a Arnalda Josepha Toynbee'go)	55

Problemy periodyzacji: poglądy literaturologów, historyków, i archeologów

<i>Juozas Girdzjauskas.</i> O periodyzacji dziejów literatury litewskiej	60
<i>Aldona Vasiliauskienė.</i> Prof. Juozas Eretas i jego poglądy na dzieje litewskiej kultury od „Tėvynės Sargas“ do „Naujoji Romuva“	69
<i>Jurijus Ševcovas.</i> Periodyzacja dziejów Wielkiego Księstwa Litewskiego	79
<i>Albinas Kuncevičius, Aleksėjus Luchtanas.</i> Pradzieje i dzieje Litwy: Problematyka przełomu	86

Historiografja historii Litwy

<i>Mečislovas Jučas.</i> Historiografia na Uniwersytecie Wileńskim w 1803–1832 r.: Między Oświeceniem i Romantyzmem	92
<i>Algirdas Šidlauskas.</i> Koncept dziejów Litwy Ignacego Onacewicza	103
<i>Zenonas Butkus.</i> Romatyczna baltofilia w historiografii Łotwy	110
<i>Sigitas Jегelevičius.</i> Historyk Litwy Jerzy Orda	119
<i>Eligijus Raila.</i> Legenda o Palemonie: Historiograficzne źródła tekstu	130

Epoki i procesy

<i>Antanas Kulakauskas</i> . Model historii Litwy XIX w. Vincas'a Trumpy	135
<i>Stasys Pamerneckis</i> . Do pytania o charakterze postępu ekonomicznego na Litwie w końcu XVIII – pierwszej połowie XIX w.	138
<i>Arūnas Vyšniauskas</i> . O przełomach w historii społecznej na Litwie w XIX–XX w.	148
<i>Algirdas Jakubčionis</i> . Kształcenie się periodyzacji oraz konceptu historii Litwy (1940–1990) w studjach litewskich historyków na wygnaniu	155
<i>Saulius Pivoras</i> . Problem nacjonalizmu w nowoczesnej historiografii na Zachodzie	162
<i>Paulius Subačius</i> . Metodologiczne znaczenie koncepta kulturowego wyzwolenia narodowościowego	170
<i>Grigorijus Potašenko</i> . Nowoczesna historiografia litewska: Projęcie „Naród“ i metodologia historii	176

Poglądy pokrewne

<i>Albinas Bagdonas</i> . Psychologia historyczna: Problemy i perspektywy	187
<i>Jonas Boruta</i> . Dzieje Kościoła w studiach historii Litwy	199
<i>Irena Eglė Laumenskaitė</i> . Kryzys pojęcia społeczeństwa: Poszukiwania historiograficzne i sociologiczne	204
<i>Arūnas Poviliūnas</i> . Dydaktyka historii a świadomość historyczna: Problem stosunku	216
<i>Kęstutis Dubnikas</i> . Istnienie historyczne a historia otaczająca: Pogląd hermeneutystyczny	222

СОДЕРЖАНИЕ

Вступительное слово	9
---------------------------	---

Литва и универсальные теории истории

<i>Альфредас Бумблаускас</i> . Пять теоретических новаций Зенонаса Ивинскиса	14
<i>Эдвардас Гудавичюс</i> . Закономерность „сдвинутой колоды карт“	35
<i>Зенонас Норкус</i> . Понятие феодализма Макса Вебера и история Литвы	44
<i>Эвальдас Баконис</i> . Литва в модели истории цивилизаций (к вопросу о сопоставлении взглядов Зенонаса Ивинскиса и Арнольда Иозефа Тойнби)	55

Проблемы периодизации: взгляды литературологов, историков и археологов

<i>Юозас Гирдзияускас</i> . О периодизации истории литовской литературы	60
<i>Алдона Василяускаене</i> . Проф. Юозас Эретас и его взгляды на историю литовской культуры: От газеты „Тевинес Саргас“ до журнала „Науйойи Ромува“	69
<i>Юрий Шевцов</i> . Периодизация истории Великого Княжества Литовского	79
<i>Альбинас Кунцявичюс, Алексеюс Лухтанас</i> . Проистория и история Литвы: Проблематика надлома	86

Историография истории Литвы

<i>Мечисловас Ючас</i> . Историография в Вильнюсском университете в 1803–1832 гг.: Между просвещением и романтизмом	92
<i>Альгирдас Шидлаускас</i> . Концепция истории Литвы Игнаца Онацевича	103
<i>Зенонас Буткус</i> . Романтическая балтофилия в латышской историографии	110

<i>Сигитас Егелявичюс. Историк Литвы Ежи Орда</i>	119
<i>Элигиус Райла. Предание о Палемоне:</i> Историографические истоки текста	130

Эпохи и процессы

<i>Антанас Кулакаускас. Модель истории Литвы XIX века</i> Винцаса Трумпы	135
<i>Стасис Памярняцкис. К вопросу о характере экономических сдвигов в Литве в конце XVIII в. – первой пол. XIX в. ....</i>	138
<i>Арунас Вишняускас. О надломах социальной истории Литвы XIX–XX вв. ....</i>	148
<i>Альгирдас Якубченис. Формирование периодизации и концепции истории Литвы (1940–1990 гг.)</i> в трудах историков литовской эмиграции	155
<i>Саулюс Пиворас. Проблема национализма</i> в современной историографии Запада	162
<i>Паулюс Субачюс. Методологический смысл</i> концепта культуры национального освобождения	170
<i>Григорий Поташенко. Современная литовская историография:</i> Понятие “народ” и методология истории	176

Родственные взгляды

<i>Альбинас Багдонас. Историческая психология:</i> Проблемы и перспективы	187
<i>Йонас Борута. История Церкви в трудах</i> по истории Литвы	199
<i>Ирена Эгле Лаумянскайте. Кризис понятия общества:</i> Историографический и социологический поиск	204
<i>Арунас Повилюнас. Историческая дидактика и историческое сознание: Проблема взаимосвязи .....</i>	216
<i>Кястутис Дубникас. Историческое бытие и окружающая история: Герменевтический взгляд .....</i>	222